

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Acta Ecclesiae Mediolanensis

Actorvm Ecclesiae Mediolanensis, Pars Tertia - In Qva, Liber Memorialis Ad
populum Ciuitatis, & Dioecesis Mediolanensis, A Beato Carolo Borromaeo
Titvli Sanctae Praxedis compositus continetur

Borromeo, Carlo

Brixiae, 1603

De Brixiensibus laboribus, de reliquijs ecclesiae S. Stephani, & S. Celsi. &
de sacra Sindone rursus visa. cap. 1.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10502

DE
VITA ET REBUS GESTIS,
CAROLI CARD.
S. PRAXEDIS,
ARCHIEPISCOPI MEDIOLANI.

Liber Sextus.

De Brixien-
sibus labori-
bus: de reli-
quijs eccle-
siae S. Ste-
phani, & S.
Celsi. & de
sacra Sindo-
ne rursus vi-
sa.

Caput I.

Post Gubernatoris mortem, meritò spes erat, in ecclesia Mediolanensi æquiora omnia, facilioraque fore. defecerat enim in Principe contentionis omnis præcipua vis, & potestas. ac licet manerēt quidam præteritorum certaminum administrari; quamvis magna; non summa tamen ad voluntatem accedebat potentia. Quid in eo genere per Romanam auctoritatem effici posset, summus Pontifex satis ostenderat responso suo. Sanctius Ghevara, Arcis præfectus, & donec Gubernator eligeretur, provinciæ præpositus, homo erat satis pius, & à superioris temporis contentionibus abhorrens. qui quidem illud Caroli cohortatione fecit laudabiliter, vt histriones minime ferret; genus hominum; qui turpibus plerumque fabulis ad spectatorum mores deprauandos accommodatis, sordidum quæstum faciunt; impudicasque fœminas ad alliciendam iuuentutem in scenam immittunt. hos Carolus, primo quidem idoneis hominibus constitutis, qui obseruarent, ita corrigere studuit; vt nihil obscœnum, aut christianis alioquin moribus alienum dicerent facerent: vnde diebus item festis; ac sexta qua; feria omnino abstinerent. postremo

scriptas fabulas, ad similitudinem librorum, qui eduntur, à se prius probandas statuit. quam darētur: histrionumque libidinosæ criminæ, quæ fori sui essent, persecutus est: vt ij potius abire, quàm ea sustinere vellent. Sed ad rem. Non modica etiam erat expectatio, de eo, quod apud Regē missus in Hispaniam clericus effecisset. Ita vero euentus se habuit, vt spes fuerat. sed non ita subito, tamen aduersariorum conatus concidere: partim enim ex præteritis certaminibus multa renouare per Decuriones, perque Gubernatoris consilium quidam curarunt; quæ minime perfecere: partim etiam nouas contentiones excitarunt. Cū ad res præcipui pauperum Valetudinarij recognoscendas, à Carolo Ioannes Fontana delegatus, rationes administrationis posceret: is autem qui Regis nomine tum loci curatoribus assidebat, rationum libros negaret; munus suum prius exequi non potuit, quàm assessorem anathematis afficeret pœna. qua re ad Apostolicum iudicium statim delata; multa complurium mensum spacio incommode acciderunt: dum assessor plura pro se diceret, vehementerque ageret; ipsamque anathematis sententiam, quod grauius erat, rationibus quibusdam contemneret. Ea de causa, opportuna fuit in Hispanijs, Philippi Segæ Episcopi Placen-

centini, & Apostolici internuncij præsentia; qui pro sua pietate, ac eximio rerum publicarum usu, tum erga Carolum obseruantia, vt alias sæpe, quæ vera essent Regi referret, & ecclesiæ causam tueretur. vir is postea diu agitatus, causam capitis apud eos iudices dixit, quibus se, dum Carolo resisteret, gratificari fortasse summopere putabat; atque demum cum in publico quadam die fuisset; domum reuersus, repente prolapsus concidit; & erepra statim loquendi facultate, amissisque sensibus, paulo post mortuus est. Dū hæc agerentur, Carolus ecclesiam Brixensem diligenter recognoscebat. Sed hic tangendum ante alia de aucta vehementer eius vitæ duritie. qui Roma cum postremo rediisset: ad aquæ usum, relicto penitus vino, deuenire constituit; id quod multos iā annos paulatim moliebatur. Eius rei tempus erysipelas obtulit, & febris, qua post reditum laborauit; ita vt vino complures dies abstinere medicorum voluntate necesse esset. eo enim quasi aditu patefacto, integram in eo genere abstinentiam ingressus est. neque ea contentus, duos hebdomadæ cuiuslibet dies constituit, quibus pane tantum, & aqua sustentaretur: ac non multo post, tres, quas antiqui legitimas ferias dixerunt, eodem modo sibi traducendas decreuit. item sublato de loco suo consueti lecti apparatus; in angustissimum, secretumque locum cubandi causa se retulit, apud alium similem, precandi causa constitutum; quo intimis tantum aditus erat. cubile fuit paleæ saccus: in quo vestitus cum iaceret; postea Pontificis monitu, quem de vitæ suæ ratione Romæ consuluit; detractis sibi vestimentis, linteis cannabini usus est: quæ cum usu, lauacioneque asperitate carere cœperant, noua iubebat adhiberi. nouum autem operimenti genus super lecto ha-

buit, duplicis panni itidem cannabini, palea interposita confuti; quo etiam hyeme utebatur. hæc porro asperitate audita, multi amici, vehementerque cum eo egerunt, ne se tantopere affligeret. Augustinus Episcopus Veronensis pro suo summo in eum amore, ac pietate, per epistolam ei fuis eo de genere scriptam, aquæ potum improbauit: cui Ioannes Paulus Caimus ex bono medico presbyter, & canonicus ecclesiæ maioris factus, respondit; rationes afferens, quibus etiam natura, potus aquæ Carolo videretur conuenire. Ab eo fere tempore, maiorem etiam affabilitatem, suauitatemque quasi perfectæ virtutis maturitatem quandam, adhibens, gratiam suam auxit cumulo non mediocri. vt plerisque passim audiremus prædicantes, id quod erat; eo nihil humanius, nihil dulcius fieri posse. Nunc ad Brixensem ecclesiā; cui Carolus magna Rectorum vrbs obseruantia cultus, operam non minus laboriosam, quam vtilem dedit; multis adiutoribus; sacrorum canonum, disciplinæque ecclesiasticæ peritis. In ea diœcesi cum ad Telinæ vallis hæresi laborantis fines venisset; se minime continuit; quin ad regionis catholicos homines confirmandos, millia passuum duodecim pedes in eam penetrans; nobile beatissimæ Virginis ædem inuiseret; ibique etiam concionaretur; pro sua modestia, religioneque minime fecit Comensis Episcopi, ad quem ea pars pertinebat, assensu. Populum quandam falsis dogmatibus ob hæreticorum consuetudinem iam antea deprauatum, cum in eadem diœcesi studiose iuuare curaret; puellam cuiusdam, insignem pietatem esse admiratus; de qua mihi tacendum esse non existimo. eam auus cum ad patrem hæreticum, qui in Telina valle exulabat, esset missurus; tanta constantia eò se vêturam negauit; vt domo pul-

sa,

sa, potius apud extraneam mulierem duriter sustentari vellet, quam fidei periculum adire. auo mortuo, cum frater rursus vi ad patrem duceret: aufugit illa in itinere, & in siluam sese abdidit; moxque ad mulierem redijt. Carolo demum annos nata circiter decem, supplex se commendauit; isque in Brixia pio quodam pauperum mulierum collegio iussit collocari. Neque prater eundem est ipsorum sicariorum, eiektorumque, quibus Brixienfis regio tunc abundabat erga Carolum reuerentia: cum enim alij, qui incidissent, rebus suis, saepe vita spoliarentur, contra non ipse & Carolus solum; sed eius administri quoque, quibus illi saepe in varijs itineribus occurrerunt, honore potius quam vlla iniuria ab iisdem afficiebantur. Venit quandoque eorum dux, nobilissimo loco natus, toti regioni maxime formidabilis, ad vicum quendam, vt Caroli sacro, concionique interesset. Carolus cu plurima in aede tormenta, telaque conspexisset; sacri loci dedecus minime ferens, ad ducem misit, vt ea exportarentur: qui suis omnibus exire iussis, tormentum quod gestabat, humi posuit; illudque pede comprimens, ad sacrum, concionemque attentus mansit. Martinégum noctu Carolus cum venisset; diuersorium extra castellum ingressus, eodem hominum genere completum offendit; qui maxime illum reueriti; domicilijs etiam, quae iam tenebant, prompto animo cedere. ipse vero suis ad coenam dimissis, infelicissimum vitae genus miseratus, diu cum illis egit, vt ex tantis periculis, miserisque animas, corporaque item sua eriperent; suumque ad eam rem auxilium pollicitus est: quorum nonnullos ita commouit, vt poenitentiam sibi proponerent, innocentemque vitam posthac agendam constituerent. Cum quattuor sanctorum Brixiae Episcoporum, & in-

ter eos sancti Dominatoris corpora in arcis aede sine congruis honoribus, cultuque haberentur, neque pijs hominibus ob arctam loci cultodiam, aditus esset ad venerationem: ea Carolus, etiam rectorum ciuitatis voluntate, in Ecclesiam maiorem celebri admodum apparatu, conuentuque transtulit, mense Nouembri anni M.D.LXXXI. nam ad id tempus in eo negotio Brixienfis; longinquo itinere saepius repetito, perseverauit, anni tempora inter suam, Brixiensemque ecclesiam partitus. In ea ciuitate conuenit Mariam Maximiani Imperatoris olim vxorem; Rodulphique matrem, & Philippi Regis sororem: quae ex Germania in Hispanias iter faciebat. debitum erat officium altissimae Imperatricis dignitati; non minus tamen insigni optimae foeminae pietati: accommodatum vero ad Caroli res in Hispania iuandas. periucundus fuit Reginae Caroli aduentus: atque humanissimae, pieque admodum accepit: Missam, vt coram ea faceret, suisque precibus iuaret, postulauit. Carolus eo tunc salutationis officio contentus, Laude iterum adiuit, vbi eam praecipue honorare cupiebat; quod ea ciuitas prima in Mediolanensi ditione occurrebat. Sed illa Imperatorum, filia, vxor, & mater; praesumo christianae humilitatis studio Carolo dixit; pompam illam personae Imperatoris per scriptam sese ferre quodammodo non posse; in qua ipsa veheretur, clerus vero pedibus praeretur. Itaque omissa pompa ingressa est. Missam Carolus illa praesente fecit. cumque loco minime consecrato fieri necesse fuisset, eam rem, cum inter sacrum verba faceret, noluit Carolus exempli gratia silentio praeterire: quin excusationem afferret, idque sibi alioqui non probari modeste significaret. nonnulla Mariae, nobilissimisque foeminis, quae eam comitabantur, donauit

1581.

re-

religionis gratia: quæ quidem illæ, vt incredibili cupiditate expetierant; ita summo gaudio acceperunt. cum autem de Mediolanensis ecclesiæ rebus eam generatim ipse docuisset; clericum deinde, quem miserat in Hispanias, Genuam versus, eam subsequi iussit; & quæ opus essent, ad ecclesiæ causam defendendam, latius suppeditare. Ad Brixienfium populorum salutem plurima Carolus effecit; auctoritate sine dubio adiutus amplissima; sed in primis sanctitate. Magnus, salutarisq; locis omnibus animorum motus, voluptatum propensio. plurimi tali exemplo, cohortationibusque permoti: ad fugienda vitia, ad emendandos mores, ad augendam pietatem incensi: non mediocriter in salutis negotio profecerunt. multi diuturnis secretim vinculis astricti salutarem libertatem, diuino beneficio, Caroliq; opera consecuti sunt: vt eiusmodi commotiones Carolus videns maximis in laboribus maxime item recrearetur; sæpiusque vero, quod ad acuendum virtutis studium dicendum est, mulierum virilem, excellentemque animum, admirabatur, ad insignia quædam pietatis officia exercenda paratum. Quæ vero pro sua auctoritate decernenda, scriptisque mandanda censuit; ea si respiciamus: plurima item ea ratione, grauissimaque instaurasse, atque egisse videatur, ad Pontificiarum constitutionum, decretorumq; provincialium præscriptum: de cleri disciplina; de cultu ecclesiarum; de recto rerum ecclesiasticarum statu; de cœnobiolorum virginalium institutis; demum de ijs omnibus, quæ ad vniuersam ecclesiam illam recte, sancteque ordinandam pertinerent: quæ nimis longum esset enumerare. grauissima quædam ad sacram immunitatem spectantia, quæ quis in ijs regionibus emendari fortasse voluisset;

non neglexit ille quidem: immo cura, diligentia, cohortatione, omniq; officio suo, neque id sine fructu, curauit: sed iudicio persequi, & corrigere, eius arbitrij, potestatisue non fuit. Commemoranda fuit eo loco Hieronymi Luciaci patricij Brixienfis pietas, admirabilisq; in Carolum animus, tum assiduis, prorsusq; inusitatis officijs, quæ præterimus: tum hoc maxime. cum Brixiam Carolus, venit, vt Imperatricem conueniret: quonia. n. visitationis leges tunc non impediebant: ad eum improviso diuertit. homo incredibili gaudio perfructus: idque in felicitatis loco ponens, cubiculum, quo ille vsus fuerat, cum lecto apparato ea lege conclusit, nunquam conclusum habet, vt eo posthac vquam sit vsurus nemo beatum sese honestissimi vir ordinis dicebat, si per suorum necessarias rationes licuisset in Caroli domo, vel ipsius stabuli sordibus exportandis, operam dare. Vno ex ijs temporis interuallis vsus Carolus, quæ Brixie se negotium intermittens dabat ecclesiæ suæ, octauam totius cleri sui synodum habuit: in qua mirificam illam vim ad clericos commouendos, vt antea, magno animorum fructu præstitit. eaq; vsus opportunitate, populo suo sacrorum corporum ecclesiæ sancti Stephani translatione, quod celebrior, adiuncto diœcesis clero, splendidiorque esset, exhibuit. cum enim ob ædiculam sancti Vincentij in ipsa ecclesia instaurandam, ex reliquiæ mouendæ essent; suæ consuetudine vsus: populi erga beatos illos pietatem translatione celebranda, studuit excitare. dies translationis fuit XIIX. Cal. Maij. Reliquiæ fuerunt sanctorum Leonis, & Marini martyrum, & Arfatij Episcopi: quæ in eodem loco, sed ad honorem decentius, & ad diuturnam cōseruatione cautius, collocatæ sunt. Atq; eodem mēse post dies quinq; reliquias mouit

movit sanctorum Cirini, Naboris, & Basilidis; quæ in altari sancti Celsi in capite sinistrae navis, ut appellant, posito, recondita erant: quod altare, ob minime congruum locum tollendum erat. celebritatem, pompamve eius rei nullam instituendam censuit; cum pauca tantum ossa, ante conspexisset. ea priuatim reposita sunt, mox in aptiorem locum referenda. Consuetum eius anni tempus dabat Carolus ecclesiis dioecesis suæ lustrandis: cum ad venerandas sancti Eusebii eius vrbis Episcopi reliquias, Vercellas venit: quarum translationem Ioannes Franciscus eius successor parabat longe celeberrimam; ob insignem optimi sacerdotis, & patroni difficillimo Ecclesiae tempore præstitam pietatem, constantiam, animique magnitudinem: quæ translatio tamen quibusdam impedimentis dilata, numquam habita est. nam Ioannes Franciscus sanctæ Sedis Apostolicæ internūcius, apud exterarum nationum moratus est usque ad mortem. Vercellis Carolus Masinum profectus est ad Carolum Emanuelem novum Sabaudia Ducem: decesserat enim ante menses circiter decem eius pater. Carolus autem per Franciscum Adornum tantummodo filium consolatus, paternisque admonitionibus profectus, adhuc eum non viderat. tunc vero libenter sumpsit oblatum tempus; ut adolescentem iam etiam ad omnem regiam virtutem, pietatemque incitatum, pro suo eximio amore; pro patris fiducia, & spe; pro ipsius studio; deditaque admodum voluntate, coram confirmaret; & consilii, præceptisque suis quantum posset, adiuveret. Adueniens princeps passus amplius ducentos pedes obitâ processit. Tum Caroli sermonum, actionumque fructu maxime lætatus; vehementer etiam ab eo petiit, ut Taurinum ad viendam iterum Sindonem redire vellet. quo profectus Carolus, in longin-

Pars III.

quiores inde suæ dioecesis partes discessit. atque ad Virginis sacra natalitia Mediolanum reuersus; Reginae Hispaniarum antea mortuæ, non animæ solum funebribus officiis, sacrificiisque summo splendore in ecclesia maiore celebratis, suffragatus est; sed laudibus quoque satis ornata concione habita, quæ edita est, tantum tribuit, quantum eius præclara virtus deposcebat.

Duo Carolus instituit primis in sequentis anni M. D. LXXXII. mensibus ad populi sui disciplinam, salutemque valde vtilia, sibi que admodum iucunda. primò quidem festos dies integre tutatus est, non solum a ludis equestribus; sed etiam a personis, & laruis; quod antea factum non erat. hunc virtutis progressum, quæ fuit, nõ dicam populi; is enim semper obtemperasset; sed principum etiam virorum obseruantia; facile consecutus est; cum suum de spectaculis edictum ad id genus quoque pertinere tantum declarasset. Deinde cum ad sanctos illos dies ventum esset, quibus Eucharistia christiano cuique canonicis sanctionibus sumenda est: præcipua cura, diligentiaque inquiri iussit; qui publice in-christianam disciplinam peccarent; ut eos ad sacramentum admitti minime permetteret. quæ res ad animas erigendas, quæ sordidæ iaceret, magnopere valuit. multi enim, si non immortalis sacramenti beneficio; saltem notæ, infamiaeque timore permoti; & ea necessitate etiam adiuti; ex publicis malis, offensionibusque tamquam è luto emerferunt. & sacri homines, siue ad confessiones audientias, siue ad regendas parochias delicti; quorum negligentia, vel infirmitate vitia sæpius aluntur; à Carolo grauius moniti, quod certorum hominum publica, vel etiam inueterata peccata, sicut ipse reperiebat inquirendo tolerarent; ad officium suum, grauisimum quidem, maximi que

Provinciæ
concilium
sexto ha-
bet. Tran-
slationem
corporum
S. Simpli-
ciani, alio-
rumque be-
torum ce-
lebrat.
CAP. IX.

K k mo-